

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Боряна Миткова Парашкевова, дм

на дисертационния труд на д-р Димитрина Кирилова Серафимова

на тема **МЕДИКО-СОЦИАЛНИ АСПЕКТИ В МЕНИДЖМЪНТА НА
ПАЦИЕНТИ С ПСОРИАЗИС**

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“
по научна специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и
фармацията“,

Професионално направление 7.4 Обществено здраве
Област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт

Настоящето становище представям като член на Научно жури, назначено със Заповед № РК36-2842/20.12.2018 г. на Ректора на Медицински университет — София за провеждане на процедурата по защита на дисертационния труд д-р Димитрина Кирилова Серафимова - докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Здравна политика и мениджмънт“ на Факултет по обществено здраве при Медицински университет – София, с научен ръководител проф. д-р Тодор Черкезов, дм. Дисертационният труд е одобрен и насочен за публична защита по предложение на катедрен съвет на Катедра „Здравна политика и мениджмънт“, утвърдено от Факултетния съвет на Факултет по обществено здраве (протокол № 45/06.12.2018г.)

Характеристика, обем и структура на дисертационния труд.

Представеният труд отговаря напълно на съвременните изисквания за научно изследване в рамките на една дисертация. Съдържа 166 страници, онагледен с 31 фигури и 22 таблици, включени са 3 приложения. Дисертацията има следната структура и обем: въведение – 2 страници; литературен обзор - 70 страници; цел и задачи – 2 страници, материали и методология – 2 страници, собствени резултати с анализ и обсъждане, и обобщение - 57 страници, изводи – 2 страници, препоръки – 2 страници, приноси – 1 страница, литература – 15 страници, приложения – 5 страници. Библиографията съдържа 264 източника, от които 32 на кирилица и 232 на латиница.

Темата на дисертационния труд: „Медико-социални аспекти в мениджмънта на пациенти с псориазис“ е много добре подбрана, в съответствие с научната област и професионалната специализация на докторанта, правилно формулирана и отразяваща целта на научното проучване.

Литературният обзор обхваща една трета от дисертацията. С този обширен литературен обзор докторантката показва задълбочени познания по проблематиката и обхваща разнообразието от аспекти – медико-социални, клинико-терапевтични, финансови, социално-психологични. Особено интересни в литературния обзор са историческите корени на лечението на псориазиса и еволюцията в разбирането на

болестта – от първите описания до най-новите данни за патогенезата. Важен акцент е представянето на организацията на дерматологичната помощ в България, като още тук авторката описва проблемите, усложненията и пречките в системата на лечениет на болни с псориазис, които настройват участниците в нея един срещу друг и са причина за разрушено доверие и конфликти. Литературният обзор е допълнен с разбирането за необходимостта от организиране на продължителни здравни грижи, ролята на подкрепата на общността чрез пациентските организации, способи за справяне с психологически и социален стрес от това хронично страдание, както възможностите за редуциране на рисковите фактори като ниво на профилактиката. Многоаспектността на литературния обзор неминуемо потвърждава дисертабилността на научния труд и определя актуалността му в посока на подобряване качеството на живот на пациенти с хронична болест.

Оценка на целта, задачите и методичния подход.

Целта на дисертационния труд е точна и ясна: „*да се установи ролята на медицинските и социални фактори като част от комплексния подход за контрол и управление на болестта и постигане на дългосрочно подобряване на качеството на живот на пациентите.*“

Задачите, които изследователя си поставя са дефинирани в четири групи, които са пряко свързани с поставената цел.

Представен е **дизайнът** на собствените проучвания. Използваните **изследователски методи** са подходящи и адекватни на поставените задачи. Приложен е анкетния метод за набиране на първична социологическа информация, чрез пряка индивидуална анкета. Изследването обхваща 111 пациенти с псориазис, насочени към Клиника по кожни и венерически болести на Университетска многопрофилна болница за активно лечение „Александровска“, като е определяна и тежестта на заболяването на всеки един пациент посредством утвърдени клинични критерии. Към инструментариума на проучването при изследването на пациентите са включени и два международно утвърдени въпросника за самооценка на тревожността и качеството на живот при пациенти с хронично кожно заболяване – Дерматологичен индекс за качество на живот (DLQI) и Болнична скала за тревожност и депресия (HADS).

Оценка на резултатите.

Анализът на резултатите е представен в няколко подзаглавия и съставлява близо 35 % от целия обем на дисертационния труд. В представянето на резултатите и тяхното обсъждане проличава умението на докторанта да борави с научна информация, да представя резултатите по предвидените критерии, да прилага статистическите методи и да интерпретира получените резултати чрез методите на анализ и синтез. Авторката формулира собствените резултати в четири основни раздела, посветени на демографския и социален профил на изследваната група пациенти с псориазис и взаимовръзката с тежестта на заболяването; на клинико-терапевтичните аспекти и рискови фактори; на психо-социалните аспекти с акцент върху качеството на живот и тежестта на депресията и тревожността при тази група пациенти; на управлението на

болестта – селф-мениджмънт и подкрепа от общността, и условията на съвременната здравна система.

Д-р Серафимова е представила своя анализ на сложните интердисциплинарни проблеми на мениджмънта на тази хронично-рецидивираща болест. Трудовата заетост и професионалните взаимоотношения, партньорските взаимоотношения, финансовата тежест са сред водещите социално-икономически аспекти на качеството на живот. Авторката отчита повишаване на честота на тревожността и депресията с увеличаване на рецидивите. В коментара на медико-социалните аспекти на болестта докторантката се спира на влиянието на някои рискови фактори, които провокират рецидиви като на първо място стрес (при 60.8% от изследваната група), последвани от инфекции - 8.1% и химически агенти - 2,7%. Проучването на поведенческите рискови фактори като тютюнопушене, вредна употреба на алкохол, самолечение, които авторката определя като вредни навици дава интересни резултати, които са ценни за практиката при провеждане на продължителните грижи. От особена значимост е анализа на мениджмънта на болестта в условията на съвременната здравна система, който авторката започва още в обзора и потвърждава със резултатите от собственото изследване. В организация на дерматологичната помощ – място и време на първи клиничен преглед изследователката не открива голямо забавяне в поставянето на диагнозата, но едно важно звено в системата не функционира, а именно – диспансерното наблюдение.

Приносите на дисертационния труд на д-р Димитрина Кирилова Серафимова са определени като приноси с оригинален характер и такива с потвърдителен. От тези с оригинален характер, особено се отличава направеното за първи път в България комплексно проучване на пациенти, с такова заболяване, с прилагането за първи път на самооценъчната скала за тревожност и депресия. Особено ценна е и извършената оценка на необходимостта и от въвеждане на комплексна дългосрочна грижа, с цел оптимизиране работата на здравната система за намаляване на финансовата и времева тежест на това хронично-рецидивиращо заболяване. Приносите, определени като потвърдителни, са насочени към ролята рисковите фактори – наследственост и поведенчески за изявата и еволюцията на псoriазиса, и както и към потвърждаване на възможностите при прилагане на самооценъчни пациентски скали при управлението на хроничната болест на извършването на оценки за качеството на живот.

Препоръките, изхождащи от дисертационния труд, докторантката представя в три основни направления на базата на най-важните резултати и изводи от направените собствени проучвания. Тези направления се отнасят до: 1) създаването на програми за обучение на лекарите за новостите във възприемане на псoriазиса като системно страдание с кожна изява и мотивирането им за активно търсене на рисковите фактори – наследственост, придружаващи заболявания и вредни навици; 2) въвеждането на допълнителен инструментариум като скали и самооценъчни въпросници за оценка на цялостното увреждане от болестта 3) регламентирането на интердисциплинарните консултации и мерки за психо-социална подкрепа; 4) действително реализиране на диспансерния подход на наблюдение.

Във връзка с дисертационния труд д-р Димитрина Серафимова е реализирана **4 публикации**, в пълно съответствие с изискванията за изпълнение на докторската програма.

Авторефератът е разработен на 52 страници, добре структуриран и съдържа основните резултати от собствените проучвания, както и списък на научните публикации и съобщения, във връзка с дисертацията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

На базата на гореизложеното **изразявам положителна оценка** за представения от Димитрина Кирилова Серафимова – докторант на самостоятелна форма на обучение към катедра „Здравна политика и мениджмънт“ на Факултет по обществено здраве при Медицински университет – София, **дисертационен труд на тема „Медико-социални аспекти в мениджмънта на пациенти с псориазис“**.

Давам с увереност **своя вот „ДА“** и предлагам на Уважаемото жури да присъди образователна образователна и научна степен „Доктор“ по **научна специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“** на **Димитрина Кирилова Серафимова**.

07.02.2019 г.

Стара Загора

Изготвил становището:

доц. д-р Боряна Парашкевова, дм

